

Plv. hoge commissaris te Djakarta (Gieben) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 7 sept. 1950

Voor Van Maarseveen persoonlijk, mede voor Stikker en Fockema persoonlijk.

Juist toen ik Uw 267 wilde gaan beantwoorden kreeg ik inlichtingen, die een nieuwe fase van het Ambonvraagstuk lijken in te luiden. Tot dusver beschikte ik niet over enigerlei aanwijzing dat de militaire maatregelen rondom Ambon in een verder stadium dan dat van zuiver militaire voorbereidingen getreden was. Niets wees er op dat inderdaad het kabinet besloten zou hebben de aanval spoedig te doen plaats hebben. Thans verneem ik echter in diep geheim dat de aanval op Ambon zeer waarschijnlijk in de loop van de volgende week zal worden ingezet en zal bestaan uit gecoördineerde landingen te ondernemen door 14 bataillons, voor een groot deel samengesteld uit ex-KNIL. Landingsvaartuigen uit Surabaya en andere havens vertrokken. Aan de operaties zal deelnemen een achttal bombardementsvliegtuigen bestuurd door Indiase piloten, zij het dat deze vliegtuigen zich tot demonstraties zullen beperken en niet tot bombardementen zullen overgaan. De RI beschikt over inlichtingen dat Soumokil zou zijn uitgeweken, vermoedelijk naar Nieuw-Guinea (vergelijk telegram wnd. gouverneur NG aan Götzen nr. 86) en de meeste groene en rode baretten naar Ceram en andere omliggende eilanden zijn weggetrokken. Getaxeerd wordt dat de operatie in 5 dagen voltooid zal zijn. Dit zou de beslissing zijn van het vorige kabinet, dat daaraan omdat het demissionair was, geen uitvoering heeft willen geven, doch welke beslissing is overgenomen door het nieuwe kabinet, dat daardoor van de aanvang af de indruk van kracht wil maken. Ik geef U die inlichtingen zoals zij mij verstrekt zijn. De bron lijkt mij zeer betrouwbaar. Ik wil U verzoeken de inlichtingen als zeer geheim te beschouwen, teneinde mijn bron niet in gevaar te brengen.

Omdat ik zelf wegens influenza lichtelijk buiten gevecht ben, heeft Schürmann terstond nadat ik bovenstaande berichten had ontvangen, zich in verbinding gesteld met Bihin. Deze deelde hem mede, dat Cutts thans van zijn Regering instructies heeft gekregen om met het initiatief van de UNCI mede te doen. De UNCI had op 4 Augustus jl. aan de RI een brief geschreven (waarvan wij geen afschrift ontvangen) waarin de UNCI haar bezorgdheid inzake het geschil met de Zuidmolukse Republiek uitdrukt, haar waardering uitspreekt dat de RI tot dusverre gepoogd heeft bloedvergieten tot een minimum te beperken, hoopt dat de RI zal voortgaan naar een vreedzame oplossing te streven en waarin de UNCI zich bereid verklaart daarbij hulp te verlenen. In die brief had de UNCI verzocht van de RI te mogen vernemen hoe deze over het aanbod van de UNCI dacht. Op deze brief had de RI nog niet gereageerd. Gisterenavond nu had de UNCI voor het eerst een gezamenlijke bespreking over het initiatiefplan gehad. Besloten was aan de RI antwoord op bedoelde brief te vragen, doch zulks circa 14 dagen uit te stellen, namelijk totdat het nieuwe kabinet zou zijn ingewerkt en voor het parlement verschenen. Voorts vertelde Bihin dat de UNCI gisterenavond, nadat eerst, gelijk ik U seinde, de reis van de UNCI over de kampen op Java was uitgesteld, een kort briefje van Wongsonegoro had ontvangen met de mededeling dat de reis thans was afgelast. Bihin had daaruit de indruk, dat de RI blijkbaar de UNCI buiten de kampen wilde houden en was niet voornemens daarin te berusten. Evenwel hadden Bihin en Doolittle besloten morgen voor een 5-daags uitstapje naar Bali te vertrekken. Schürmann heeft daarop aan Bihin medegedeeld, dat wij op grond van berichten, die wij niet nader konden onthullen, ons ernstig ongerust maakten over een onmiddellijk dreigende aanval op Ambon en dat effectueren van het initiatief der UNCI derhalve dringend noodzakelijk was. Bihin was daarvoor te vinden. In overleg met Bihin is vervolgens Schürmann naar de weekvoorzitter Cutts gegaan en heeft deze eveneens van onze berichten op de hoogte gebracht. Cutts heeft daarop toegezegd onverwijld zijn medeleden bij elkaar te zullen roepen en hen te zullen voorstellen terstond in aansluiting op de brief van de UNCI van 4 Augustus bij de RI als initiatief

van de UNCI een stap te doen. Indien zijn medeleden daarmee accoord gingen, zou Cutts voor morgen een onderhoud met Natsir aanvragen. Hij bleek vatbaar voor de suggestie om, indien Natsir op de vraag naar plannen voor een mogelijke militaire actie ontwijkend antwoord zou geven, hem te verzoeken van geweld af te zien zolang de UNCI op haar aanbod geen antwoord had. Zodra ik over de besprekingen van de UNCI nadere berichten heb zal ik U die seinen.

Inmiddels besprak ik met de generaals de voorzorgsmaatregelen, die getroffen moeten worden tegen de zeker te verwachten onrust onder de Ambonese militairen, wanneer berichten over de actie bekend worden. Weliswaar ligt het volgens mijn berichtgever in de bedoeling der RI in nieuwsberichten niets over de actie toe te laten, doch daarop valt niet te rekenen. Nu waarschijnlijk de UNCI op het punt staat te interveniëren, verdient het dunkt mij geen aanbeveling, dat U thans bij Rum schriftelijk op antwoord op het slot van Uw brief van 15 Augustus aandringt. Zoveel mogelijk vermeden moet worden de indruk dat de thans door de UNCI te ondernemen stap niet zuiver op initiatief der UNCI wordt gedaan. Ik zelf heb vanmorgen vroeg avant ontvangst der nieuwe inlichtingen een onderhoud met Natsir aangevraagd. Oorspronkelijk wilde ik daarin niet verder gaan dan zijn aandacht voor een spoedige oplossing van de Ambonzaak vragen. Thans zal ik het verloop van het onderhoud van de omstandigheden laten afhangen. Natsir is doodop van zijn kabinetsformatie.